

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

**FINANČNÍ GRAMOTNOST STUDENTŮ STŘEDNÍCH
ŠKOL**

FINANCIAL LITERACY OF HIGH SCHOOL STUDENTS

Bakalářská diplomová práce

Monika Bártová, DiS.

Vedoucí bakalářské diplomové práce: Mgr. Jitka Doležalová

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Poličce dne 22. 3. 2015

.....

Monika Bártová

Poděkování patří mé vedoucí práce Mgr. Jitce Doležalové, za praktické rady a připomínky, které mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	5
1 OBECNĚ K ZADLUŽENOSTI.....	6
1.1 POJMY DLUHOVÉ PROBLEMATIKY	6
1.2 PŮJČKY	7
1.2.1 Zvažujeme půjčku	7
1.2.2 Druhy půjček	8
1.2.3 Půjčka na studium	10
2 PŘÍČINY ZADLUŽENOSTI	11
2.1 TLAK MEDIÁLNÍ MASÁŽE	11
2.2 ABSENCE VÝCHOVY K HOSPODAŘENÍ	12
3 FINANČNÍ GRAMOTNOST	14
3.1 DEFINICE FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	14
3.2 NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	15
3.3 FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA ŠKOLÁCH	16
4 PROJEKTY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	19
4.1 SOUTĚŽ FINANČNÍ GRAMOTNOST	19
4.2 DEN FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	19
4.3 ROZUMÍME FINANČNÍM	20
5 PRAKTICKÁ ČÁST	21
5.1 CÍLOVÁ SKUPINA	21
5.2 METODIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	22
5.3 CÍL A HYPOTÉZA	22
5.4 ANALÝZA ZJIŠTĚNÝCH DAT	22
5.5 DISKUZE	34
ZÁVĚR	37
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	39
PŘÍLOHA	42

ÚVOD

Zadluženost českých domácností je v dnešní době poměrně častým jevem. V důsledku stávající ekonomické krize se skoro každý den můžeme dočíst z titulků deníků o narůstajícím počtu exekucí a „osobních bankrotů ve vidině rychlého získání peněz a možnosti pořizování nejruznějších věcí na splátky, přecenění vlastní platební schopnost.

Téma finanční gramotnosti jsem si vybrala z důvodu aktuální problematiky v České republice. Tato práce chce poukázat na důležitost finančního vzdělávání. Finanční gramotnost patří mezi klíčové kompetence občanů. Chtěla bych poukázat na důležitost prevence proti zadlužení, chudobě a následnému sociálnímu vyloučení. Cílem je zjistit znalosti a dovednosti studentů maturitních ročníků středních škol v Poličce v oblasti finanční gramotnosti a zjistit jak dokážou znalosti využívat v praxi.

Předložená bakalářská práce bude rozdělena do pěti kapitol. V prvním oddíle teoretické části považuji za důležité popsat obecně dluhovou problematiku. Jedná se o vymezení základních pojmů v oblasti dluhové problematiky a o charakteristiku dluhů. Ve druhé kapitole představím příčiny zadluženosti. Třetí část se zaměří na finanční gramotnost, která by měla být v současné době zakomponována do vyučování na všech školách. Seznámíme se s definicí finanční gramotnosti dle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva průmyslu a obchodu a Ministerstva financí. Ve čtvrté kapitole uvádím projekty zaměřené na zvyšování finanční gramotnosti.

V páté kapitole jsou uvedeny výsledky praktické části bakalářské práce a jejich analýza pomocí tabulek a grafů.

Na zadané téma není v současné době velké množství dostupné literatury. Informace tedy budu čerpat z webových stránek Ministerstva financí a dále zde využívám poznatky z občanské poradny zabývající se dluhovou problematikou.

1 Obecně k zadluženosti

„Být chudý a bez dluhů – to je největší bohatství.“

Arabské přísloví

Každý den nás obklopují příběhy lidí, kterým exekutor zabavil majetek, příběhy lidí, kteří nemají na splácení svých závazků. Průzkumy ukazují na nedostatečné znalosti občanů v oblasti financí. Neznalost základních pojmů vede k chybné reakci obyvatel. Proto považují za důležité, abychom se seznámili se základními pojmy dluhové problematiky.

1.1 Pojmy dluhové problematiky

Dluh – je definován jako povinnost dlužníka plnit pohledávku vůči věřiteli. Předmět dluhu může být vyjádřen pozitivně (něco dát, zaplatit) nebo negativně (něčeho se zdržet). (Fialová, Fiala, 2006 s. 40)

Dlužník – osoba, která na základě smlouvy přijala peněžní prostředky a je vázána závazek plnit. (Balabán, 2009, s. 23)

Věřitel – osoba, která poskytla peněžní prostředky (banka nebo společnost zabývající se spotřebitelským financováním); subjekt, se kterým je podepsána smlouva o úvěru nebo o půjčce a který má právo na plnění určitého dluhu. (Fialová, Fiala, 2006, s. 214)

Spotřebitel – osoba, která při uzavírání smlouvy nejedná v rámci obchodní či jiné podnikatelské činnosti. (Srovátková a kol., 2008, s. 109)

Finanční půjčka – půjčkou věřitel přenechává dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, za předem dohodnutých podmínek. Tato smlouva umožňuje sjednání úroků. (§ 657, 658 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník)

Úvěr – obchodní zákoník vymezuje smlouvu o úvěru takto: věřitel se zavazuje poskytnout na žádost dlužníka a v jeho prospěch peněžní

prostředky. Dlužník se zavazuje poskytnuté prostředky a úroky vrátit. (§ 497 zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník)

Dluhová past – stav, kdy dlužník využívá k financování cizí zdroje, při nadměrném nakupování na dluh nemusí být dlužník schopen plnit své závazky vůči věřitelům a dostává se do předlužení, kdy souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. (Finanční gramotnost, online)

RPSN - roční procentní sazba nákladů pomáhající porovnávat jednotlivé nabídky a možnost posoudit, jak je úvěr výhodný. Představuje úhrn všech poplatků a jiných nákladů, které musí dlužník zaplatit (tyto povinnosti plynou z úvěrové smlouvy, kterou dlužník podepsal). (Navrátilová, 2012, s. 51)

P. a. (per annum) – roční úroková sazba. (Syrovátková a kol., 2008, s. 108)

Úrok – odměna věřiteli, dlužník ji zaplatí za poskytnutí úvěru. (Fialová, Fiala, 2006 s. 253)

Úrok z prodlení – druh postihu, v případě, že dlužník nevrátí půjčku ve stanoveném termínu. (Syrovátková a kol., 2008, s. 110)

1.2 Půjčky

Svět půjček se zdá být komplikovaný, přitom tomu tak vůbec není. Jen je nutné vědět, na jaké údaje se při zájmu o půjčku ptát, kterým věcem věnovat pozornost, zjistit nabídku finančních produktů na trhu, zjistit finanční instituce, které poskytují půjčky. Znalost výše uvedených pojmů je tedy nutná k orientaci ve světě půjček. Nevhodnou půjčkou s vysokým úrokem se můžeme velice rychle dostat do dluhové spirály a vytloukat „klín klímem“. Tato cesta poté vede jen k jednomu a to k vyhlášení osobního bankrotu a posláni žádosti o oddlužení.

1.2.1 Zvažujeme půjčku

Půjčka znamená riziko snad vždy. Nikdo nemůže vědět, v jaké situaci bude za pár let. Dobré zaměstnání s vysokým platem není jistota

na celý život. Koupí nové věci se zvýší životní standard rodiny, ale na druhou stranu přibude zátěž v podobě měsíční splátky.

1.2.2 Druhy půjček

Přehled nejčastěji využívaných půjček: (Králová a kol, 2009, s. 152 – 154)

- ✓ *Kontokorent* - tento krátkodobý úvěr poskytuje banka majiteli běžného účtu. Jedná se o povolené přečerpání zůstatku na běžném bankovním účtu. Kontokorent může sloužit k překlenutí krátkodobého nedostatku peněz před výplatou, ale na to by měly spíše sloužit rezervy. Velkým rizikem je mít více účtů v kontokorentu u více bank. Banky nabízejí tuto možnost přečerpání již studentům k jejich studentským účtům.
- ✓ *Kreditní a různé úvěrové karty* - jedná se o půjčku od banky do výše stanoveného úvěrového rámce. Tyto karty mívají až třicetidenní bezúročné období. Pokud jsou půjčené peníze splacené, než uplyne toto období, neplatí se žádné úroky. Výhodou kreditní karty může být program, kdy procento z utracené částky půjde na účet penzijního připojištění.
- ✓ *Nákup na splátky* - v posledních několika letech je tento způsob stále ve větší oblibě. Obecně se však nedoporučuje nakupovat spotřební zboží na splátky, i když tak spousta domácností činí, protože jim v podstatě nic jiného nezbude.
- ✓ *Spotřebitelský úvěr* - jedná se o neúčelovou půjčku od banky, která se poskytuje fyzickým osobám na financování jejich potřeb, jejíž úroková sazba začíná na 10%. Jeho vyřízení je rychlé, jedná se o záležitost jednoho dne.
- ✓ *Půjčka od nebankovní společnosti* - existují i společnosti, které na záznamy dlužníků z minulosti nehledí a nevyžadují ani doložení

pravidelných příjmů. Tyto společnosti se zaměřují zejména na nižší příjmové skupiny obyvatelstva, které nejsou schopni dosáhnout na úvěr od banky. Vysoké riziko si kompenzují vysokým úrokem a poplatky za prodlení. Nesplácení řeší rozhodčí doložkou, která je stanovená ve smlouvě, anebo vyžadují zajištění majetkem.

- ✓ *Lichva* - lichva neboli úžera je půjčování na příliš vysoký úrok (závazek nepřiměřený k zisku závazkem získaným). (Wikipedia, online)
„Jedná se o trestný čin, jehož se dopustí ten, kdo zneužívaje něčí tísně, nezkušenosti nebo rozumové slabosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, nebo kdo takovou pohledávku uplatní nebo v úmyslu uplatnit ji na sebe převede“. (§ 253 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona ve znění pozdějších předpisů)
- ✓ *Hypoteční úvěr* - jedná se o účelovou půjčku na bydlení, která je dlouhodobá (na pět ale i na deset let) a na částku minimálně 300 000 Kč (ale klidně i na milionové částky). Výše úvěru je omezena hodnotou zastavených nemovitostí. Dlouhodobé splácení úvěru znamená nižší zátěž pro rodinné finance. Využití peněz je třeba doložit. Nutností je zajištění a to nejčastěji zástavním právem k nemovitosti v osobním vlastnictví. (Navrátilová, 2012, s 46)
- ✓ *Americká hypotéka* - jedná se o podobný produkt jako je hypoteční úvěr, ale peníze mohou být vynaložené libovolně. Úrokové sazby jsou proto vyšší. (Králová a kol., 2009, s. 154)
- ✓ *Úvěr ze stavebního spoření* - jde o úvěr na bydlení, který se vyznačuje nižší úrokovou sazbou a možností kdykoliv půjčku splatit bez sankcí. Nevýhodou bývá nízká výše úvěru, vyšší částky lze dosáhnout pomocí překlenovacího úvěru ze stavebního spoření, kde jsou již vyšší úrokové sazby. (Králová a kol., 2009, s. 154)

1.2.3 Půjčka na studium

Studentská půjčka či jiný bankovní produkt určený pro dospívající je první vlastní zkušeností přispívající k rozvoji finanční gramotnosti. Jedná se o výbornou pomůcku k rozvoji samostatnosti, k pochopení hodnoty peněz a hospodaření s nimi.

Jedna z možností, proč studenti využívají bankovních produktů je financování studia, které je sice bezplatné, úplně zadarmo ovšem není. Studenti na svá studia logicky peníze potřebují. Ten, komu rodiče tyto výdaje nefinancují, musí najít jiné řešení, aby zaplatil výdaje spojené se školou. Mladých studujících řešící tento problém není v dnešní době málo. Řešením této situace může být pro studentská půjčka, kterou poskytnou banky. Princip je podobný jako u spotřebitelských úvěrů s výhodou nižší úrokové sazby (pod deseti procenty ročně) a možností odkladu splátek. Splatnost studentských půjček bývá až deset let, student si může půjčit až 500 000,- Kč. Nutností je ručitel nebo spoludlužník. (Králová a kol, 2009, s. 30)

2 Příčiny zadluženosti

Ekonomický růst provázelo v posledních letech rostoucí zadlužení domácností. K růstu zadluženosti přispívá i současná hospodářská krize, kdy občané nejsou schopni splácet své dluhy, protože ztratili práci nebo jsou v pracovní neschopnosti. Je však ohrožena i zdravá výchova dětí, které pod výchovným vedením svých rodičů nabývají přesvědčení, že je úplně normální, vše si pořídit na dluh.

Za konkrétní příčiny jsou považovány události jako absence výchovy v oblasti finanční gramotnosti, neuvážlivé zadlužování, ztráta zaměstnání, nemoc, rozvod manželství, rozšíření rodiny, nevytváření finanční rezervy pro očekávané výdaje, mimořádná událost a s ní spojené neočekávané výdaje, závislost člena domácnosti na návykových látkách, patologickém hráčství a další. (Balabán, 2009, s. 82)

2.1 Tlak mediální masáže

Chování spotřebitele na trhu v dnešní době velice ovlivňuje reklama. Dnešní strategie jsou natolik propracované a prakticky každý obchodník se jimi řídí. Dobrá reklama dokáže prodat i zboží, které není nezbytně nutné a to tak, že si spotřebitel zakoupí věc na dluh. Ona věc vlastně nepatří jemu, ale poskytovateli úvěru, a to do doby, než ji zaplatí. Právě vnímáním věcí zakoupených na dluh jako věcí vlastních můžeme označit jako jeden z klíčových aspektů vedoucích ke stále rostoucí zadluženosti domácnosti. (Králová a kol., 2009, s. 80)

V dnešní společnosti se jedinci zaměřují spíše na spotřebu než samotnou potřebu. Stačí podlehnout touze vlastnit něco výjimečného, touze být jako ostatní, nebo podlehnout reklamě, která apeluje na touhu splnit si sen. Reklamy dnes lákají na snadné získání půjčky po telefonu bez zjišťování příjmu. Hlavně dospívající jsou pod tlakem okolí a vrstevníků, kteří na ně mají velký vliv. Mnoho rodin také jezdí každý rok na dovolenou do zahraničí, na tuto dovolenou nemají našetřeno z vlastních peněz, ale volí pro ně tu jednodušší cestu a to je vzít si úvěr na dovolenou.

Už si nespočítají, že pokud si nedokázali na dovolenou přes rok ušetřit, tak dovolenou nedokážou za rok splatit ani úvěr. (Králová a kol., 2009, s. 84)

2.2 Absence výchovy k hospodaření

V dnešní době se setkávám s názorem, že je v pořádku půjčit si, neboť na to prostě máme, můžeme si to dovolit. Ohrožena je především populace mladých, která je náchylná k riziku. Vztah k penězům je dán rodinou, vrstevníky, prostředím, ve kterém dospívající vyrůstá. Nejspíše to souvisí s nedostatečným ekonomickým vzděláním společnosti, které souvisí s nedokonalým učebním plánem na základních a středních školách. Aby bylo možné předejít předluženosti a následnému sociálnímu vyloučení, je potřeba zvýšit informovanost občanů o negativních důsledcích zadluženosti a zvýšit jejich finanční gramotnost. Je nutné také připravit na tuto situaci klienty pobytových zařízení (dětských domovů), aby v okamžiku, kdy toto zařízení opustí, byli schopni „lákavé“ nabídky rychlého získání finančních prostředků dobře vyhodnotit a čelit jim. (Předlužení, online)

Zároveň je potřeba vytvořit síť finančního poradenství, aby se posílila finanční gramotnost a ochrana spotřebitele a zvýšit počet odborných pracovníků pracujících s osobami ohroženými zadlužeností. (Finanční gramotnost, online)

V roce 2010 provedla agentura STEM/MARK výzkum zaměřený na finanční gramotnost obyvatel České republiky s cílem zjistit úroveň finanční gramotnosti české dospělé populace. Výzkumu se zúčastnilo celkem 1005 respondentů ve věku 18+. Hlavní zjištění, která mě zaujala, uvádím níže: (STEM/MARK, a.s., 2010)

Z oblasti **domácích financí**:

- o svých vlastních penězích má přehled 92 % lidí,
- rozpočet si tvoří pouze 45 % domácností, z toho 95 % si ho alespoň někdy kontroluje.

Z oblasti vytváření rezerv:

- důležitou finanční rezervu vytváří 60% lidí,
- třetina lidí si rezervu nevytváří a většina z nich říká, že není z čeho,
- nový dražší spotřebič je schopno ihned zakoupit 65 % domácností.

Z oblasti smluv a stížností:

- velice zarážejícím údajem pro mě bylo, že pouze 36 % dotazovaných si pozorně přečte smlouvu, než ji podepíší,
- třetina dotazovaných uvedla, že smlouvu podepsala, aniž by ji dočetla do konce,
- s pojmem rozhodčí doložka se setkalo pouze 12 % dotázaných.

Ze znalostí ze světa financí bylo zjištěno, že jen necelá třetina lidí ví, co znamená zkratka RPSN, jen 17 % lidí dokáže správně spočítat úročení úvěru. (STEM/MARK, a.s., 2010)

Tento výzkum byl realizován v roce 2010. Výzkum poukázal na nedostatečné vědomosti ve finanční oblasti. K tomu, aby jednotlivci a domácnosti uvažovali správně v ekonomickém myšlení, potřebujeme určitou úroveň finanční gramotnosti.

„Nečekal jsem to nijak růžové, ale že budou data k průzkumu tak úděsná, mě překvapilo,“ uvedl ministr financí Miroslav Kalousek. *„Téměř dvě třetiny lidí nečte smlouvy, které podepisují a zavazují se v nich k dlouhodobým platbám. Nejsou si tak vůbec vědomi možných likvidačních důsledků pro sebe a svoji rodinu,“* dodal ministr. (MFCR, online)

3 Finanční gramotnost

Potřeba vzdělávání v oblasti financí hraje důležitou roli v oblasti osobních i rodinných financí. Rodina je první institucí, která učí základní návyky, jak jednat s financemi a má vliv na finanční gramotnost. Finanční gramotnost je efektivní forma ochrany spotřebitele. Vzdělaný spotřebitel dokáže dělat správná rozhodnutí. Mám-li zjistit dovednosti studentů v oblasti finanční gramotnosti, je nutné si tento pojem nejdříve definovat.

3.1 Definice finanční gramotnosti

„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní / rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“ (Národní strategie finančního vzdělávání, online)

„Definice finanční gramotnosti je strukturovaná. Finanční gramotnost jako správa osobních / rodinných financí zahrnuje tři složky: gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou.“ (Dvořáková, Smrčka, 2011, s. 31)

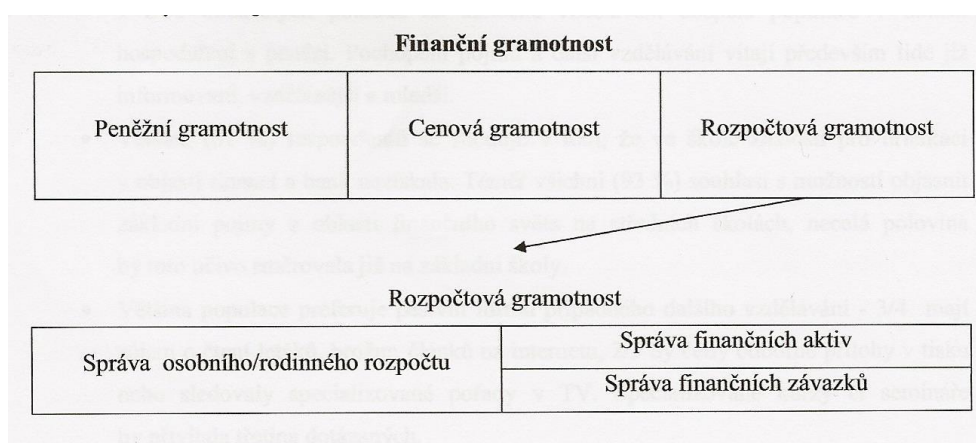
✓ *„Peněžní gramotnost – představuje kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakci s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje,...)“*
(Národní strategie finančního vzdělávání, online)

✓ *„Cenová gramotnost – představuje kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci.“* (tamtéž)

✓ *„Rozpočtová gramotnost – představuje kompetence nezbytné pro správu osobního / rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního*

hlediska. Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované: správu finančních aktiv (např. vkladů, investic a pojištění) a správu finančních závazků (např. úvěrů nebo leasingu). To předpokládá v obou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní životní situaci.“ (tamtéž)

Obrázek č. 1: Schéma finanční gramotnosti

Zdroj: Strategie finančního vzdělávání – web MFČR

3.2 Národní strategie finančního vzdělávání

Prvním dokumentem, který řeší problematiku posílení finanční gramotnosti, byla Strategie finančního vzdělávání vytvořená v roce 2007. V roce 2010 došlo k aktualizaci původního dokumentu. Národní strategie finančního vzdělávání se snaží o vytvoření uceleného systému finančního vzdělávání pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti občanů v České republice. Nachází důležitost finančního vzdělávání, prioritou je vzdělaný občan, který se umí pohybovat na finančním trhu. Takové vzdělání má být prevencí proti rostoucímu zadlužování občanů. (Strategie finančního vzdělávání, online)

Národní strategie stanovuje tři hlavní oblasti, na které se klade důraz. Těmi jsou: (Finance, online)

- aktivní a odpovědná účast na finančním trhu,
- prevence proti předlužení,
- zajištění na stáří.

3.3 Finanční vzdělávání na školách

Vláda rozhodla přijetím usnesení o zlepšení podmínek v bankovním sektoru povinné finanční vzdělávání ve školách. V prosinci roku 2007 byl vydán dokument Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. Tento dokument připravilo Ministerstvo financí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvo průmyslu a obchodu. Školní finanční vzdělání je tak jedním z pilířů Národní strategie finančního vzdělávání. Tato strategie pokrývá od září 2013 povinnou výuku finančního vzdělávání na základních a středních školách. Způsob zařazení do výuky je v kompetenci škol. (Finanční vzdělávání na školách, online)

Součástí jsou Standarty finanční gramotnosti. Tyto standarty stanovují úroveň finanční gramotnosti pro každý stupeň vzdělání. Stupeň gramotnosti pro poslední ročník střední školy se rovná stupni finanční gramotnosti dospělého spotřebitele. Vzdělávací programy jsou rozdílné pro oborové školy a pro gymnázia. Po ukončení gymnázia i střední oborové školy by měl být student schopen se dostatečně orientovat na finančním trhu, měl by rozumět základním pojmům a produktům, se kterými se může kdykoliv setkat a měl by si umět správně vypočítat náklady spojené s úvěrem. (tamtéž)

Tabulka č. 1 Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání

Peníze	
Obsah	Výsledky
- placení (v tuzemské i zahraniční měně)	- používá nejběžnější platební nástroje, smění peníze za použití kursovního lístku
- tvorba ceny	- stanoví cenu jako součet nákladů, zisku a DPH
	- vysvětlí, jak se cena liší podle zákazníků, místa, období...
	- rozpozná běžné cenové triky (cena bez DPH...) a klamavé nabídky
- inflace	- vysvětlí podstatu inflace a její důsledky na příjmy obyvatelstva, vklady a úvěry, dlouhodobé finanční plánování a uvede příklady, jak se důsledkům inflace bránit

Hospodaření domácností	
Obsah	Výsledky
- rozpočet domácnosti	- rozliší pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje a na základě toho sestaví rozpočet domácnosti
	- navrhne, jak řešit schodkový rozpočet a jak naložit s přebytkovým rozpočtem domácnosti

Finanční produkty	
Obsah	Výsledky
- přebytek finančních prostředků	- navrhne způsoby, jak využít volné finanční prostředky (spoření, produkty se státním příspěvkem, cenné papíry, nemovitosti...)
	- vybere nejvýhodnější produkt pro investování volných finančních prostředků a vysvětlí proč
- nedostatek finančních prostředků	- vybere nejvýhodnější úvěrový produkt s ohledem na své potřeby a zdůvodní svou volbu
	- posoudí způsoby zajištění úvěru a vysvětlí, jak se vyvarovat předlužení
	- vysvětlí způsoby stanovení úrokových sazeb a rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN
- pojištění	- vybere nejvýhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby

Práva spotřebitele	
Obsah	Výsledky
- předpisy na ochranu spotřebitele	- na příkladu vysvětlí, jak uplatňovat práva spotřebitele (při nákupu zboží a služeb včetně produktů finančního trhu)
- obsah smluv	- na příkladu ukáže možné důsledky neznalosti smlouvy včetně jejích všeobecných podmínek

Zdroj: Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, společný dokument MF, MPO, MŠMT, 2007, s. 13-14

4 Projekty finanční gramotnosti

Finančnímu vzdělávání nevěnuje pozornost jen Ministerstvo financí, ale řada dalších subjektů. Ministerstvo financí vytvořilo internetový portál Proč se finančně vzdělávat, který je dostupný na www.psfv.cz. Tyto stránky jsou určeny pro studenty i dospělou populaci. Veřejnost se tu seznámí se základními finančními pojmy a problémy a odkazují na stránky dluhovým poraden.

V rámci zvyšování úrovně finanční gramotnosti existuje velké množství projektů a aktivit sloužící k zvýšení povědomí lidí o problematice finanční gramotnosti. Tyto aktivity mohou pedagogové využít při zavádění finanční gramotnosti do výuky na středních školách a tím zvyšovat znalosti studentů. V následujících kapitolách uvádím některé projekty určené pro studenty středních škol.

4.1 Soutěž finanční gramotnost

Soutěž pořádá společnost Finanční gramotnost, o.p.s., všech ročníků se v letech 2009 – 2014 zúčastnilo celkem 263 088 žáků základních a středních škol. Soutěž zjišťuje teoretické a praktické znalosti v oblasti finanční gramotnosti. Studenti se nejdříve účastní školních kol, z těchto kol postupují do okresního kola a následně do kola krajského. Tyto kola jsou realizována přes internet, jediné finálové kolo probíhá prezenční formou za přítomnosti diváků, poroty a významných osobností. (Soutěž finanční gramotnost, online)

4.2 Den finanční gramotnosti

Tento projekt spustila společnost Partners v září 2011. Cílem je zvýšit finanční vzdělanost obyvatelstva. Jedním z projektů jsou veřejné přednášky Školy finanční gramotnosti pro různé věkové skupiny. Lekce školí zdarma vybraní a proškolení poradci Partners a odborníci Pioneer Investments, partnera projektu. (Den finanční gramotnosti, online)

Partners žádají o oficiální ustanovení 8. září jako Den finanční gramotnosti. V tento den je připomínán jako Mezinárodní den gramotnosti. (Den finanční gramotnosti, online)

4.3 Rozumíme financím

Tvůrcem projektu je Česká rada dětí a mládeže a vytvořila projekt, jehož název zní: *„Příprava a pilotáž vzdělávacích programů (včetně metodik) pro děti a mládež zaměřených na rozvoj metod vzdělávání v oblasti rozvoje klíčových kompetencí ve volnočasových aktivitách: Implementace standardů finanční gramotnosti v neformálním vzdělávání.“* (Rozumíme financím, online)

Hlavními cíli projektu jsou: (Rozumíme financím, online)

- vzdělávat děti a žáky mimořádně nadané podílející se na činnosti členských sdružení ČRD M vhodnými nástroji pro rozvoj jejich klíčových kompetencí v oblasti finanční gramotnosti;
- vzdělávat pracovníky organizací působících v oblasti vzdělávání nebo asistenčních služeb a v oblasti volného času dětí a mládeže v problematice finanční gramotnosti pomocí metodických publikací a nabídky kvalitních vzdělávacích materiálů.

5 Praktická část

Součástí bakalářské práce je výzkumné šetření zaměřené na finanční gramotnost studentů středních škol v Poličce. Hlavním cílem výzkumu je zjistit znalosti a dovednosti studentů maturitních ročníků středních škol v Poličce v oblasti finanční gramotnosti a zmapovat jak dokážou znalosti využívat v praxi.

5.1 Cílová skupina

Pro empirický výzkum jsem si vybrala studenty absolventských ročníků všech středních škol v Poličce. Celkem se zúčastnilo 159 respondentů. Finanční gramotnost byla zařazena do studijního programu ve třetím ročníku všech středních škol v Poličce, tudíž by všichni studenti měli být v této oblasti dostatečně vzdělaní. Studenty čtvrtých ročníků jsem si pro výzkum vybrala proto, že většina z nich brzy dokončí školu a stanou se samostatnou jednotkou. Průzkum ukáže, zda jsou dostatečně připraveni na budoucí život ve světě financí.

Oslovení respondenti zastupovali studenty čtvrtých ročníků následujících středních škol:

- **Gymnázium Polička**, výzkum se týkal maturitních ročníků. Dohromady se jednalo o vzorek 53 respondentů. Výuka finanční gramotnosti je zahrnuta do třetího ročníku v rámci Společenských věd.
- **Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Polička**, finanční gramotnost zahrnuta do třetího ročníku, vyučování ve více předmětech (Ekonomika, Občanská nauka).
- **Střední škola obchodní a služeb SČMSD, Polička**, finanční gramotnost zahrnuta také do třetího ročníku v rámci Ekonomiky a Občanských věd.

5.2 Metodika výzkumného šetření

Pro tuto bakalářskou práci jsem zvolila výzkumnou techniku dotazníku, který je anonymní, studenti uváděli pouze pohlaví a věk. Výsledky jsou zpracovány matematicko-statistickou metodou. Dotazník obsahoval celkem 15 otázek. Dotazník byl studentům předložen celý najednou. Studenti dotazník vyplňovali v rámci společenskovedního semináře nebo občanské nauky pod dozorem pedagoga.

5.3 Cíl a hypotéza

Hlavním cílem výzkumu je zjistit znalosti a dovednosti studentů maturitních ročníků středních škol v Poličce v oblasti finanční gramotnosti a zjistit jak dokážou znalosti využívat v praxi. Výzkum se snaží zjistit, jak studenti znají základní ekonomické pojmy, jaký mají vztah k penězům a jak s nimi nakládají. Další část je zaměřena na využití znalostí získaných studiem.

Stanovení hypotézy

H1: Většina studentů absolventských ročníků je dostatečně vzdělaná v oblasti finanční gramotnosti.

H2: Studenti gymnázia jsou na tom s finanční gramotností lépe než studenti oborových středních škol.

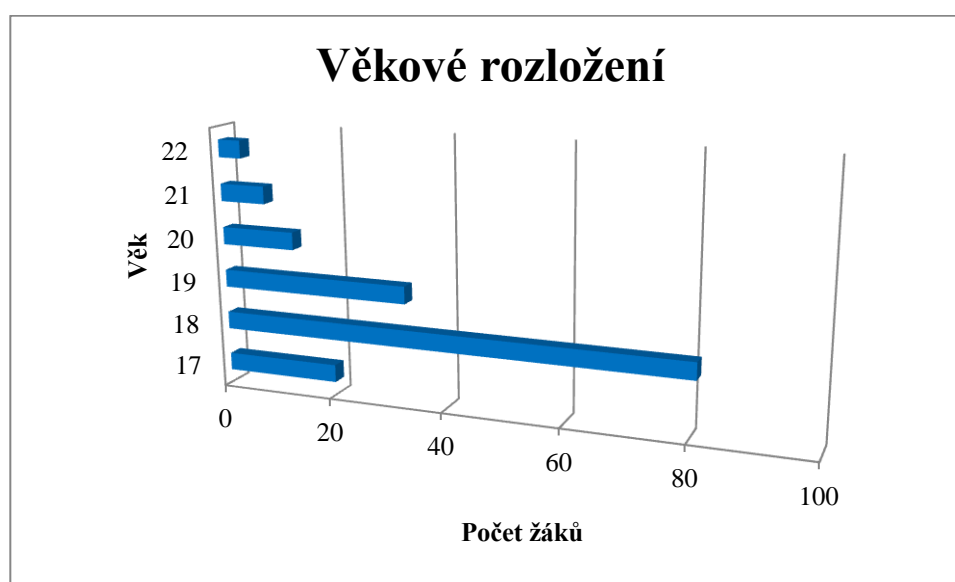
5.4 Analýza zjištěných dat

Získaná data jsem měla v písemné podobě 159 dotazníků. Použila jsem čárkovací metodu pro zjištění, jakým způsobem respondenti odpovídali na jednotlivé otázky. Poté jsem v programu Excel zpracovala pomocí tabulek a grafů jednotlivá data dle otázek. V následující kapitole provedu analýzu dat, které jsem získala pomocí dotazníku.

Struktura respondentů dle věku

Věk respondenta	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
17	20	13
18	81	51
19	33	21
20	13	8
21	8	5
22	4	2

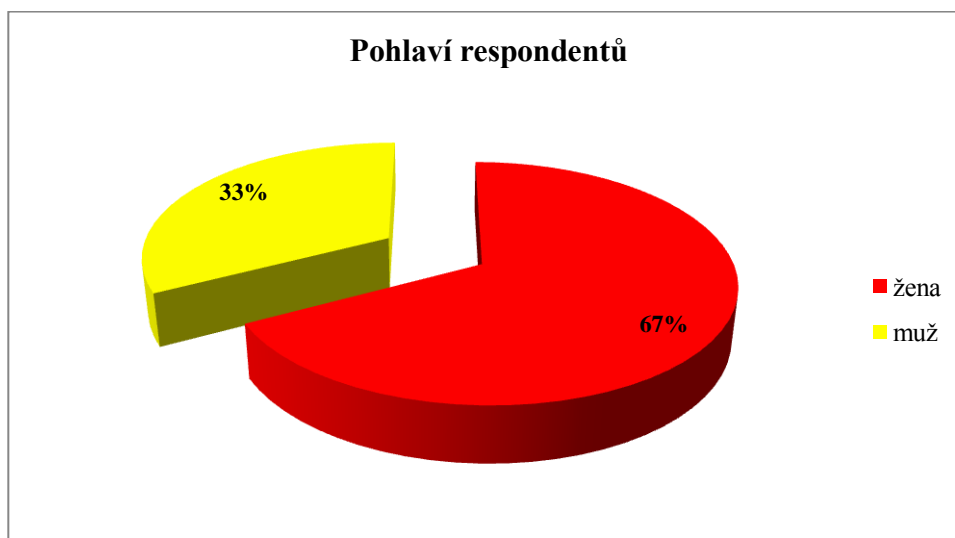
Tabulka č. 2: Věkové rozložení

Graf č. 1: Věkové rozložení

Struktura respondentů dle pohlaví

Z celkového počtu 159 respondentů činilo 67 % žen (107) a 33 % mužů (52). Z tohoto výsledku vyplývá, že maturitní studium vyhledává více dívek, chlapani volí raději odborná učiliště s výučním listem.

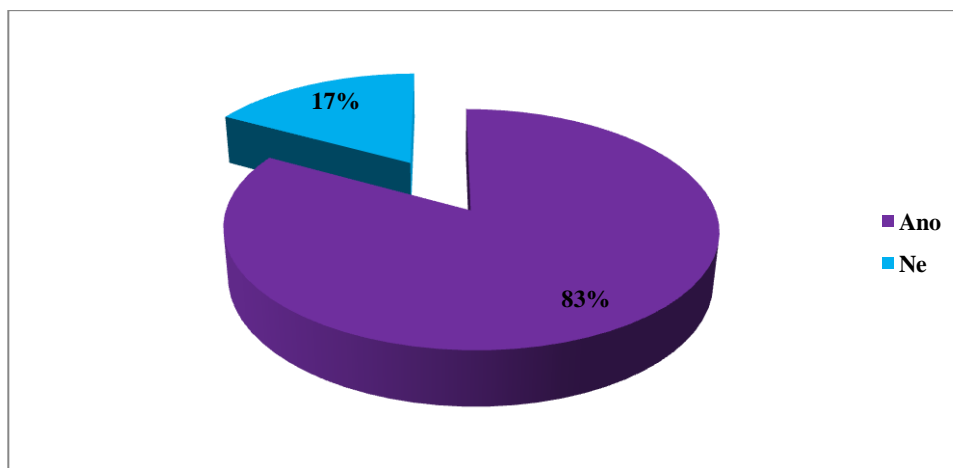

Graf č. 2: Pohlaví respondentů

1. Setkal/a jste se v nějakém předmětu s finanční gramotností?

Na otázku odpovědělo všech 159 studentů. Ve školách je již vyučována finanční gramotnost, proto by povědomí o finanční gramotnosti měla mít převážná většina studentů. Na všech uvedených školách byla finanční gramotnost vyučována ve třetím ročníku. Překvapivý výsledek tedy je, že 69 studentů odpovědělo záporně. Vysvětlují si to nedostatečným věnováním se této oblasti.

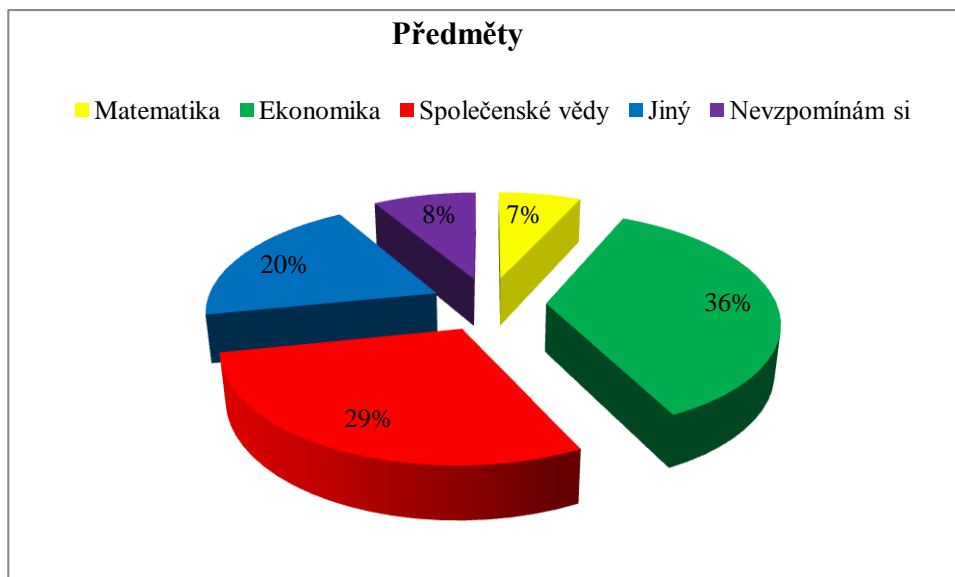
Graf č. 3: Finanční gramotnost ve vyučování

2. Pokud ano, tak v jaké předmětu a jakém ročníku?

Na otázku odpovědělo pouze 90 studentů. Studenti uvedli více než jeden předmět a více než jeden ročník, někteří studenti si již nevzpomněli. Jejich odpovědi jsou zaznamenány v tabulkách. Na gymnáziu se finanční gramotnost vyučuje ve společenských vědách, na ostatních dvou oborových středních školách je finanční gramotnost zahrnuta do více předmětů.

Předmět	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Matematika	8	7
Ekonomika	42	36
Společenské vědy	34	29
Jiný	23	20
Nevzpomínám si	10	8

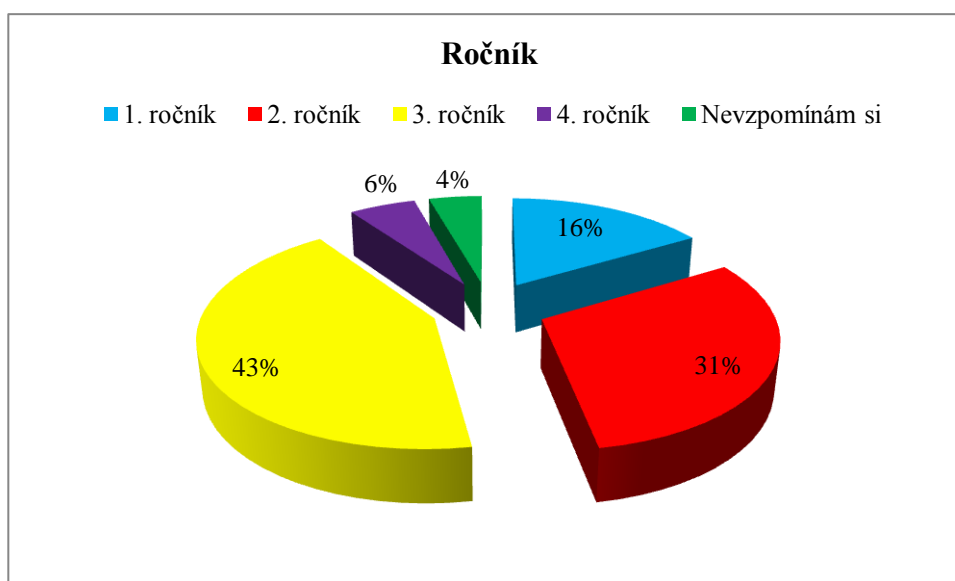
Tabulka č. 3: Předměty, ve kterých se žáci setkali s finanční gramotností

Graf č. 4: Předměty, kde se dle studentů vyučuje finanční gramotnost

Ročník	Absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
1. ročník	15	16
2. ročník	28	31
3. ročník	39	43
4. ročník	5	6
Nevzpomínám si	4	4

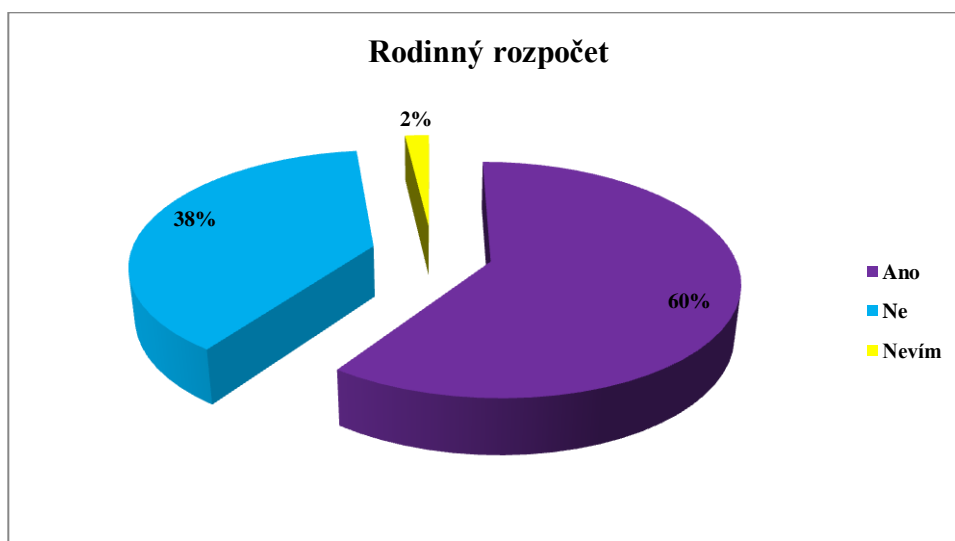
Tabulka č. 4: Ročníky, ve kterých se žáci setkali s finanční gramotností

Graf č. 5: Ročník, ve kterém se dle studentů vyučuje finanční gramotnost

3. Dělá si Vaše domácnost rodinný rozpočet?

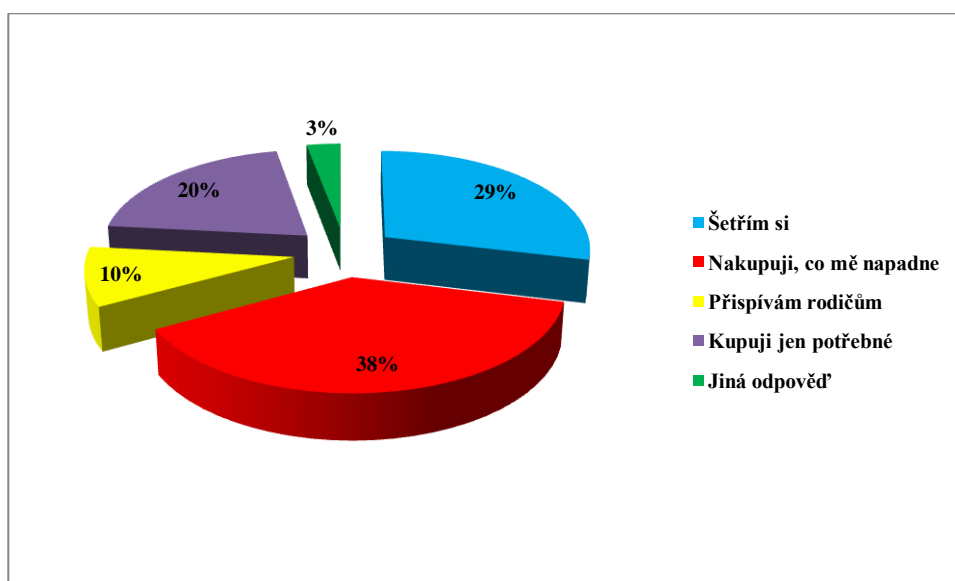
Rodinný rozpočet tvoří 60 % rodin (95). Zda rodiče sestavují rozpočet, nevěděli pouze 2 studenti a to studenti oborových studií.

Graf č. 6: Vytváření rodinného rozpočtu

4. Jak nakládáte s penězi?

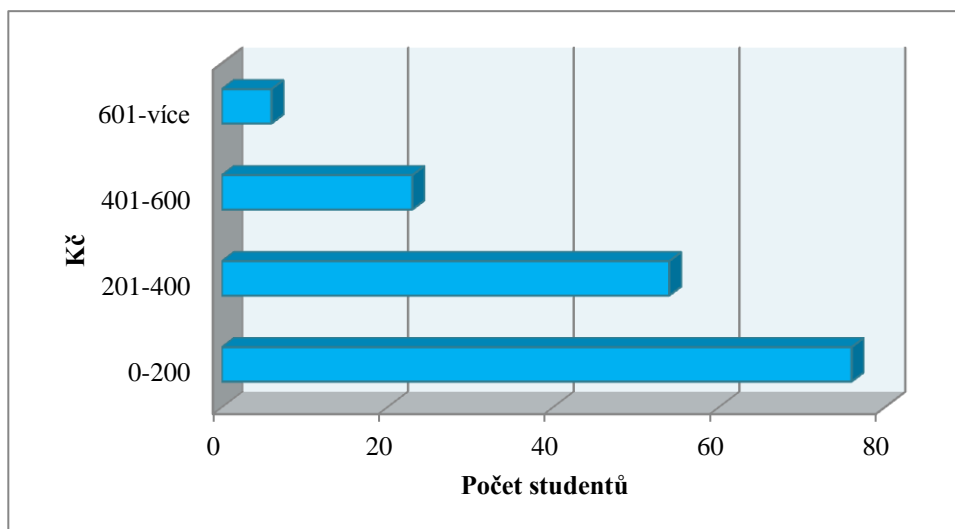
Na otázku odpověděli všichni studenti. Byla tu možnost výběru více odpovědí. Studenti, kteří si šetří, zároveň přispívají rodičům. Mezi jinými odpověďmi se objevilo, např. žádné peníze nemám, nebo všechno to prokouřím.

Graf č. 7: Jak nakládáte s penězi?

5. Kolik Kč měsíčně asi protelefonujete?

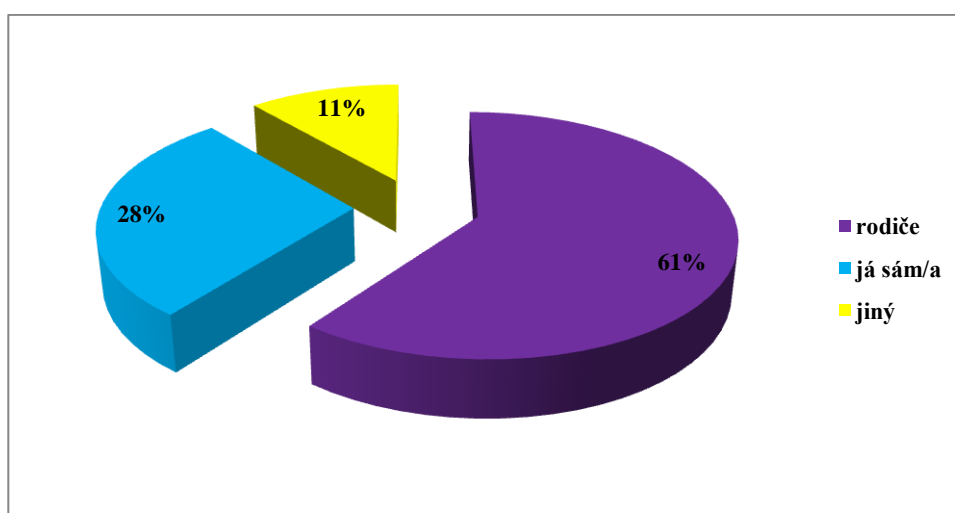
Graf ukazuje rozložení částek.

Graf č. 8: Kolik Kč měsíčně protelefonujete?

6. Kdo Vám platí náklady na mobil?

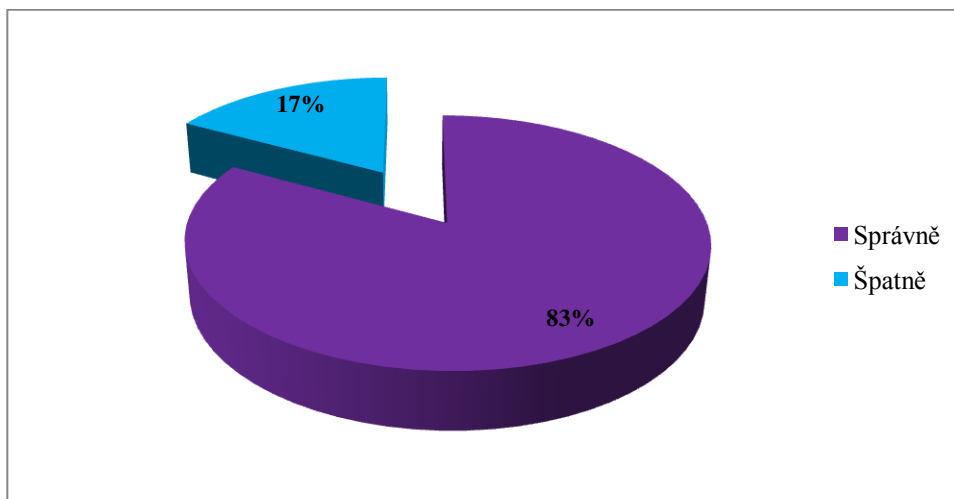
Tato otázka souvisí s předchozí, provolané účty studentů středních škol nejsou tak vysoké, protože jim z převážné většiny hradí náklady na mobilní telefon rodiče. 45 žáků si hradí poplatky za telefon sami, v tomto případě studenti provolávají více. Zbýlých 18 vybrali jiný. Jednalo se většinou o placení poplatků na půl s rodiči nebo jim to platí prarodiče.

Graf č. 9: Platba účtu za telefon

7. Co znamená zkratka RPSN?

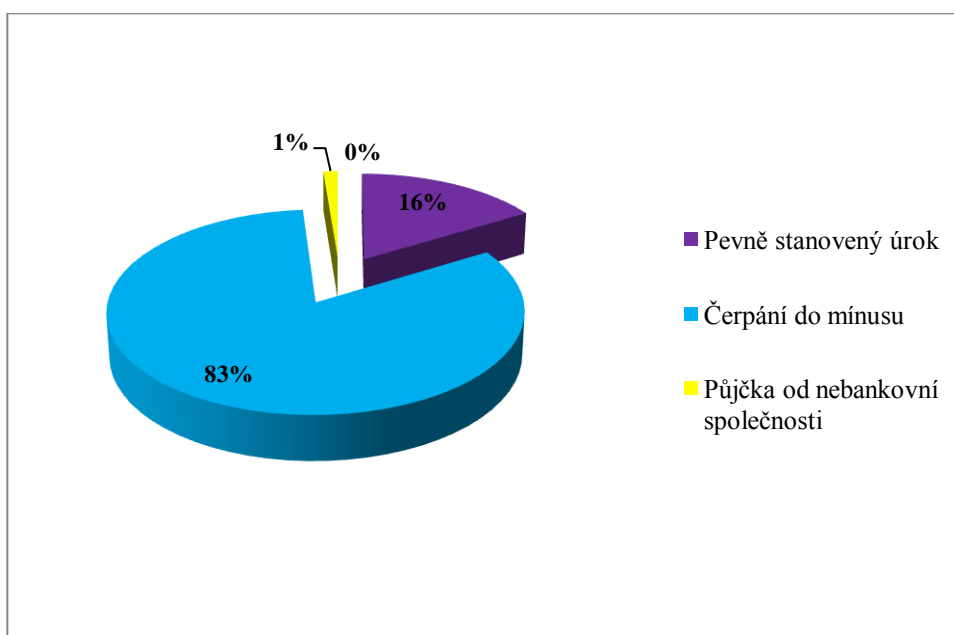
Správná odpověď je jediná a to „Roční procentní sazba nákladů.“ Tento pojem jsem vysvětlila v teoretické části své práce. Žádná jiná odpověď nebyla uznána jako správná. Správně odpovědělo 132 studentů. Z celkového počtu studentů gymnázia (53), neodpovědělo správně 10 studentů.

Graf č. 10: Znalost pojmu RPSN

8. Co je to kontokorent?

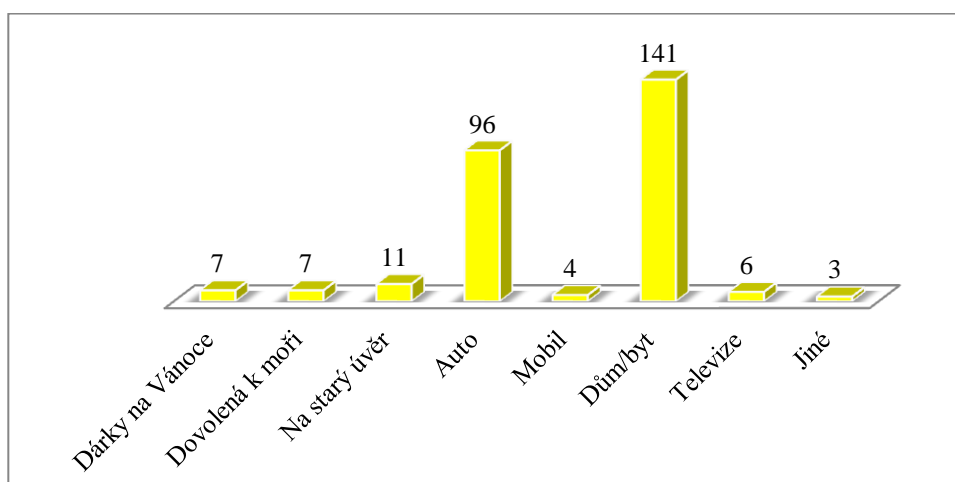
Všichni studenti odpověděli na tuto otázku. Správně odpovědělo 131 studentů, z toho bylo 41 studentů gymnázia.

Graf č. 11: Co je to kontokorent?

9. Na co považujete, že je rozumné si půjčit (i více možností)?

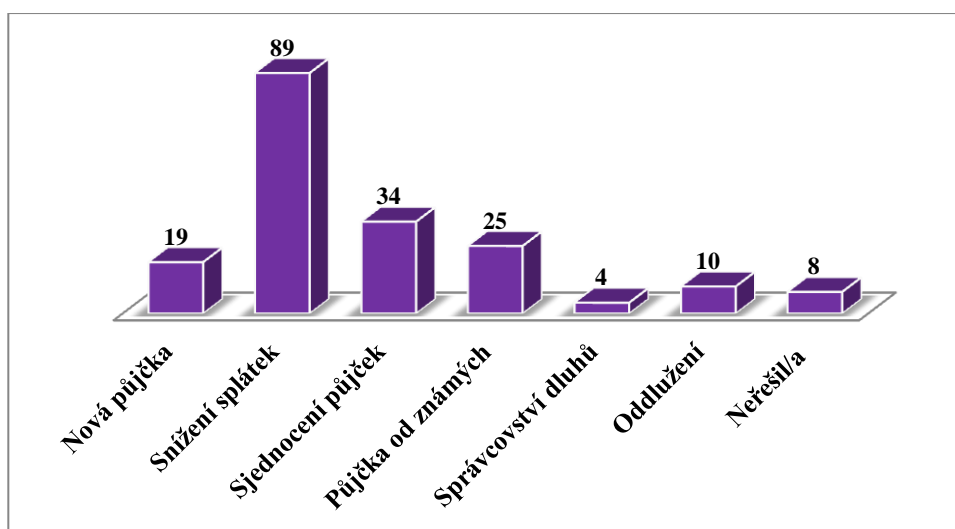
Graf ukazuje, kolik studentů by si půjčilo peníze na vybrané věci. Studenti středních škol považují za rozumné půjčit si na auto nebo bydlení. V dotazníku se i objevilo, že by si na nic nepůjčili.

Graf č. 12: Věci, na které je rozumné si půjčit

10. Jak byste řešil/a problém se splácením půjček (i více možností)?

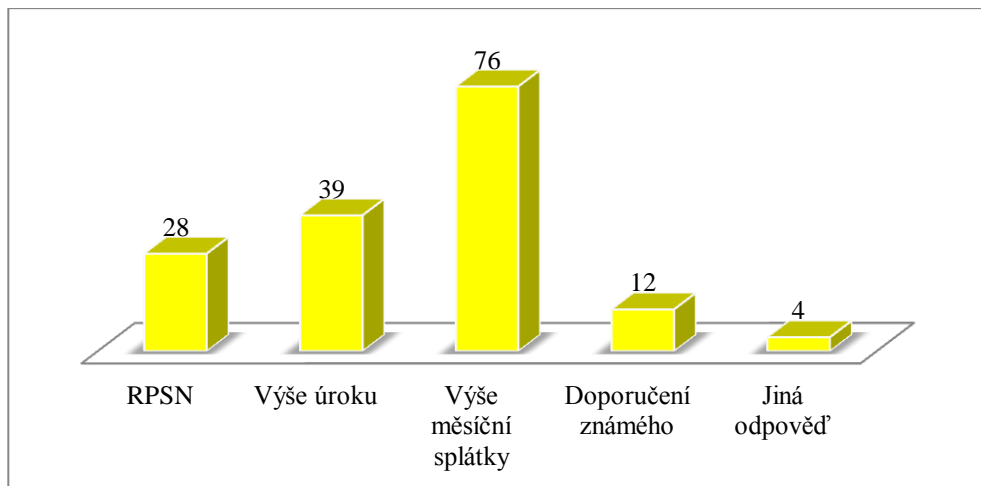
Odpovědi u této otázky byli velice rozdílné a každý odpovídal jiným způsobem. Podle studentů středních škol je nejlepší možností žádat o snížení splátek a o sjednocení půjček do jedné, střední cestou je pak půjčení si od známých a vzít si novou půjčku.

Graf č. 13: Řešení problému se splácením půjček

11. Které kritérium bude pro Vás nejdůležitější při výběru půjčky?

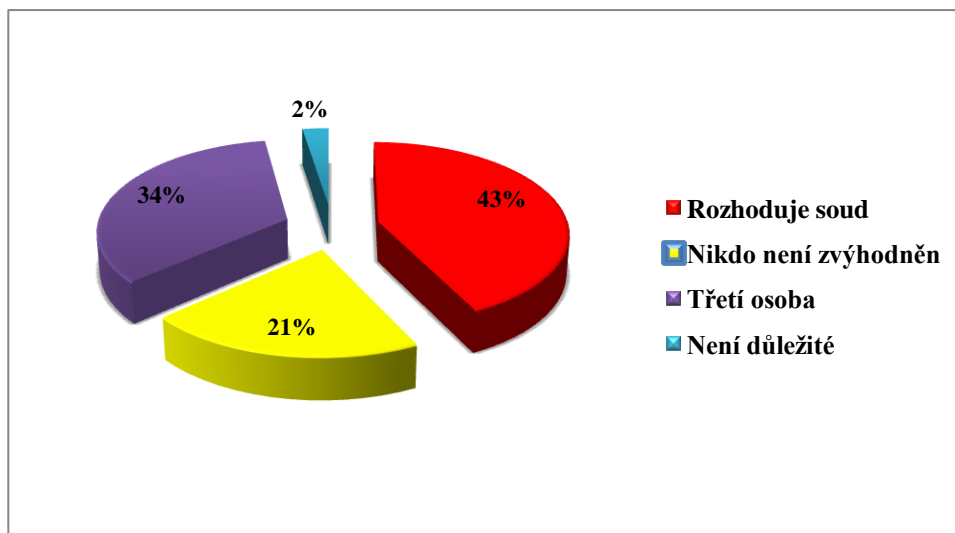
Ukázalo se, že nejvyšší váhu by mělo při rozhodování výše měsíční splátky. Na druhém místě pak následovala výše úroku. Průzkum ukázal, že pro tři studenty je důležité kritérium RPSN, aniž by byli schopni v předchozí otázce správně pojem definovat. V dotazníku se objevily i jiné odpovědi, např. půjčku by si nikdy nevzali (3), další odpovědí bylo, že všechna uvedená kritéria jsou důležitá (1).

Graf č. 14: Kritéria půjčky

12. Co to znamená, když spotřebitel podepíše smlouvu, ve které je uvedena rozhodčí doložka?

Správně odpovědělo 54 studentů (35 studentů gymnázia), není to tedy ani polovina z celkového počtu. Očekávala bych, že důležitý údaj jako je rozhodčí doložka, budou znát alespoň ti, co si pamatují finanční gramotnost z výuky.

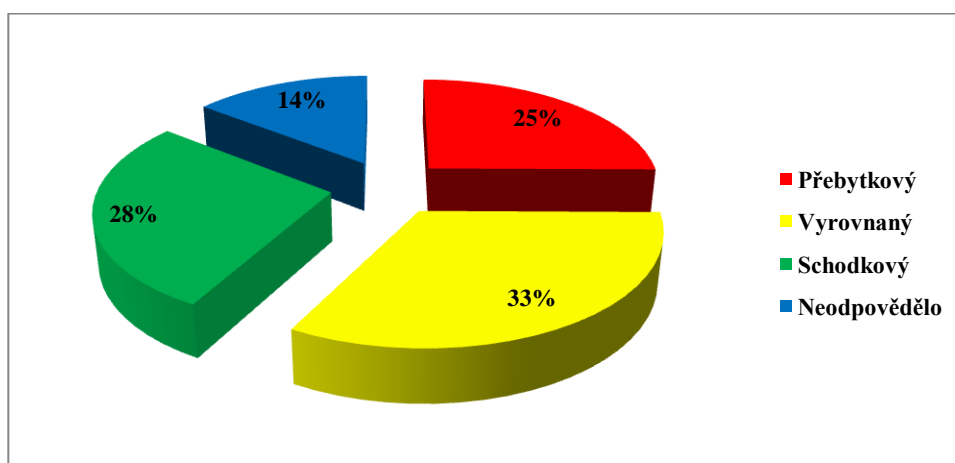

Graf č. 15: Rozhodčí doložka

13. Praktický příklad rodiny Čermákových

Poslední otázky byly zařazeny do dotazníků, aby prokázali, zda jsou studenti schopni spočítat jednoduché příklady z finanční matematiky a tedy aplikovat znalosti získané studiem do běžné praxe.

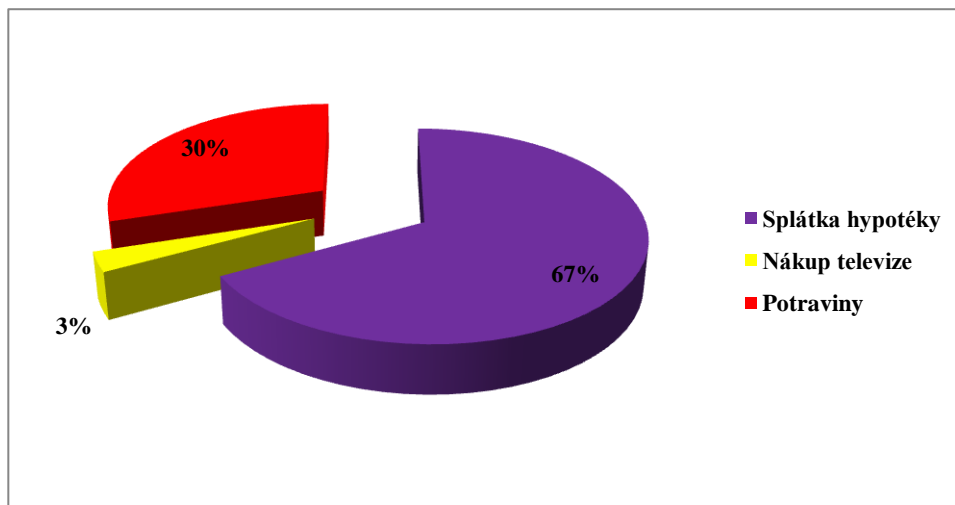
A) Sestavíme-li si rozpočet rodiny Čermákových, tak zjistíme, že rodinný rozpočet je přebytkový. Na otázku neodpovědělo 23 žáků. Velice závažným faktem je, že studenti nedokážou správně vypočítat jednoduchý rozpočet. Ze 40 správných odpovědí jich bylo 27 od studentů z gymnázia.

Graf č. 16: Praktický případ – výpočet rozpočtu

B) Fixní náklady rodiny – zde odpovědělo správně, že se jedná o splátku hypotéky, 110 studentů (53 studentů gymnázia, tedy všichni odpověděli správně). Značí to představu, co je nutné měsíčně zaplatit a jaký výdaj rodina může vypustit.

Graf č. 17: Praktický případ – fixní náklady

14. Představte si, že jste si vzal/a úvěr a po několika měsících splácení ztratil/a zaměstnání a tím i pravidelný příjem. Blíží se termín další splátky. Co byste udělal/a?

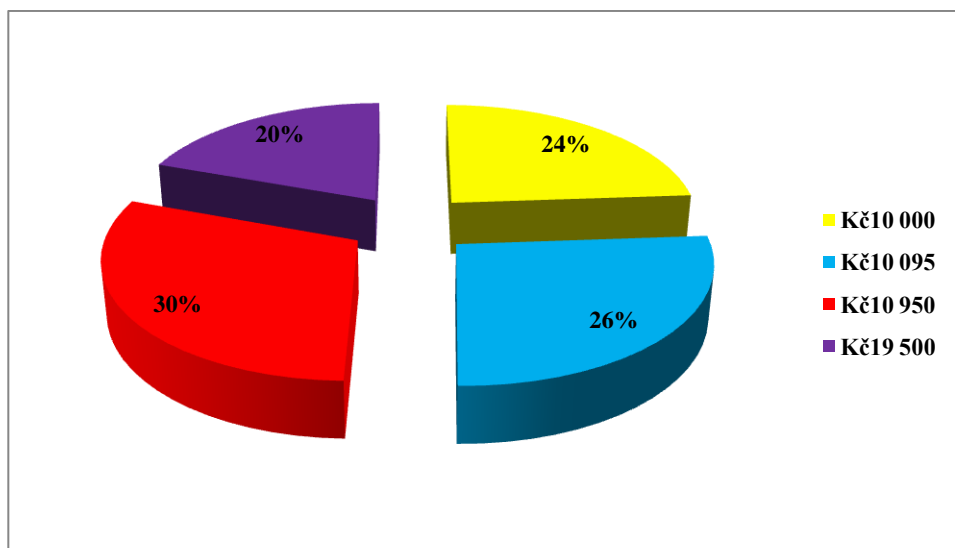
V této otázce studenti velice správně uvedli, že nejlepší možností je informovat věřitele. Na druhém místě považuje 48 studentů jako vhodnou reakci, počkat do dalšího termínu splátky, poté by informovali věřitele.

Odpověď	Četnost
a) Informoval/a věřitele co nejdříve a pokusil/a se dohodnout odklad splátky nebo nastavení jiného splátkového kalendáře (snížení splátky).	53
b) Počkal/a, až mi věřitel doručí upomínku - do toho okamžiku mi nemohou hrozit žádné sankce a mám čas na sehnání peněz na splátku.	21
c) Počkal/a do termínu další splátky, a pokud bych ani druhou splátku nebyl/a schopen (schopna) zaplatit, pak bych teprve informovala věřitele.	48
d) Půjčila bych si od nebankovní společnosti.	13
e) Neřešil/a bych to.	4
f) Nevím.	20

Tabulka č. 5: Odpovědi studentů na nemožnost splátek

15. *Vezmete si úvěr ve výši 10 000 Kč na jeden rok s úrokovou sazbou 9,5% p.a. Kolik peněz bance zaplatíte, jestliže po roce úvěr splatíte?*

Z těchto výsledků je vidět, že studenti v převážné většině nevěděli, jak údaj vypočítat. Správná odpověď je 10950 Kč a odpovědělo tak pouhých 30 % studentů z toho bylo 16 odpovědí z gymnázia. Otázkou je, zda příklad opravdu správně vypočítali anebo odpověď odhadli.

Graf č. 18: Kolik peněz bance zaplatíte?

5.5 Diskuze

Výsledky z otázky zjišťující, zda se studenti setkali s finanční gramotností, v jakém předmětu a ročníku jsou zarážející. Školy mají do svých programů zahrnutou finanční gramotnost od roku 2013. Učitelé potvrdili, že finanční gramotnost je zahrnuta do učiva třetího ročníku. Znalosti finanční gramotnosti by měla být u žáků více zastoupena, 69 studentů si nepamatuje, že by finanční gramotnost měli ve výuce.

O rodinné finance a povědomí o tvorbě rodinného rozpočtu má 95 studentů. Nejspíš je to způsobené komunikací rodičů s dětmi ohledně financí, což hodnotím velice kladně.

Na otázku „Jak nakládáte s penězi“ odpovídali studenti různě. Peníze si snaží šetřit a s rozmyslem kupovat jen za potřebné věci. Protože dotazník

vyplňovali plnoletí žáci, objevily se i odpovědi typu kouření, alkohol, automobil. Jen 10 % studentů přispívá ze svých financí rodičům na domácnost.

Jeden z nejběžnějších výdajů v dnešní době je výdaj spojený s telefonováním. Odpovědi žáků svědčí o přijetí určité zodpovědnosti za tento výdaj. Mnozí si hradí sami anebo za spoluúčasti s rodiči či prarodiči. Čím vyšší výdaj je, tím nižší je spoluúčast rodičů, což působí velice výchovně.

Znalost pojmů RPSN a kontokorent spadá v dnešní době do všeobecného vzdělání, nejen do finanční problematiky. Bez tohoto pojmu není možné se pohybovat ve světě financí a půjček. Z odpovědí žáků je patrné, že si neuvědomují rizika spojená s neznalostí základních pojmů. U kontokorentu bych očekávala větší procento správné odpovědi, neboť v dnešní době banky dávají kontokorent i k studentským účtům a většina studentů kontokorent u svého účtu využívá.

Studenti mají dobré povědomí o tom, na co je vhodné si půjčit. Převažující odpověď na dům či byt ukazuje, že vědí o hypotečních úvěrech. Půjčit si na auto převažuje dle mého názoru, protože studenti jsou ve věku, kdy řeší pořízení automobilu, tudíž je to pro ně aktuální potřeba.

Řešení problému se splácením půjček by 89 studentů řešilo správnou cestou, tedy snížením splátek. Ověření této otázky proběhne i v praktickém příkladu.

Studenti by si vybrali půjčku podle měsíční splátky. Je tedy znatelné, že se nerozhodují podle správných postupů. Značí to chybějící základní znalosti ze světa půjček. Toto dokazuje i otázky týkající se rozhodčí doložky.

Praktické příklady dokazují, že studenti nejsou schopni vědomosti získané ve škole uplatnit v běžném životě. Sestavení osobního rozpočtu a jeho výpočet by měl patřit k základní znalosti každého občana. Výzkum ukazuje, že studenti gymnázia jsou lépe připraveni ve finanční oblasti, ale finanční gramotnost dotazovaných je v průměru velice nízká.

H1: Většina studentů absolventských ročníků je dostatečně vzdělaná v oblasti finanční gramotnosti.

Podle výsledků výzkumného šetření se tato hypotéza nepotvrdila. Předpokladem potvrzení hypotézy bylo začlenění finanční gramotnosti do středoškolského vzdělávání. Jednotlivé střední školy mají začleněnou finanční gramotnost do Školního vzdělávacího programu, vyučováno je ve třetím ročníku. Studenti nepřisuzují finančnímu vzdělávání velkou váhu, většina studentů žije u rodičů, kteří je živí a sami o rodinných financích nerozhodují, peníze, které si vydělají, používají pro vlastní potřebu. Možná mají pocit, že se jich zadané téma zatím netýká. Ať už se hypotéza nepotvrdila z uvedených důvodů, je třeba upozornit na celkově nízké výsledky, které šetření prokázalo.

H2: Studenti gymnázia jsou na tom s finanční gramotností lépe než studenti oborových středních škol.

Podle výsledků výzkumného šetření se tato hypotéza potvrdila. Studenti gymnázia jsou ve finanční oblasti zdatnější. Převážná většina správných odpovědí pocházela od studentů poličského Gymnázia. Je to způsobeno širším zahrnutím finanční gramotnosti do studia, finanční gramotnosti je věnováno více vyučovacích hodin, ve výuce jsou využívány i praktické příklady. Studenti se také účastní projektů zaměřených na finanční gramotnost, využívají přednášek prováděných Občanskou poradnou v Poličce. Všechny tyto okolnosti je dělají zdatnějšími v probírané problematice oproti ostatním studentům středních škol v Poličce. Proto bych doporučila využít zmíněné programy i ostatním školám v Poličce.

Závěr

Dluhová problematika se v posledních letech značně rozrůstá a stále více jsou viditelné následky, které sebou zadlužování přináší. V dnešní době je pro naši společnost jev zadluženosti velmi nebezpečným sociálním problémem, kterému je potřeba se věnovat. Občané jsou velice nezodpovědní, zvyšují si svůj životní standard na úkor zadluženosti. Lidé neumí hospodařit s penězi a často podlehnou nekvalitní nabídce a jsou ochotni platit zbytečně vysoké úroky.

Téma finanční gramotnosti jsem si vybrala z důvodu aktuální problematiky v České republice. Tato bakalářská práce si kladla za cíl zjistit znalosti a dovednosti studentů maturitních ročníků středních škol v Poličce v oblasti financí a zjistit jak dokážou znalosti využívat v praxi.

Předložená bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol. V prvním oddíle teoretické části popisují obecně dluhovou problematiku. Jedná se o vymezení základních pojmů v oblasti dluhové problematiky a o charakteristiku dluhů. Ve druhé kapitole uvádím hlavní příčiny zadluženosti. Třetí část byla zaměřena na finanční gramotnost, která by měla být v současné době zakomponována do vyučování na všech školách. Ve čtvrté kapitole jsem stručně uvedla projekty zaměřené na zvyšování finanční gramotnosti.

V páté kapitole jsem uvedla výsledky praktické části bakalářské práce. Výzkumu se zúčastnily tři střední školy v Poličce. Ukázalo se, že ačkoliv je již finanční gramotnost zahrnuta do výuky, tak aplikace získaných teoretických znalostí do praxe, činí studentům značné problémy. Přestože studenti uvedli, že se s finanční gramotností během studia již setkali, tak pojmy získané studiem nedokázali využít v praktických příkladech. Vzhledem k výsledkům šetření jsem zjistila, že respondenti neprokázali vysokou znalost v této zkoumané oblasti.

Domnívám se, že jsem práci dosáhla svého cíle. Zpracování práce pro mě bylo velkým přínosem a doufám, že jsem čtenářům dostatečně přiblížila problematiku zadluženosti.

U končících ročníků je finanční problematika aktuální, stávající se dospělými a mohou uzavírat půjčky a přebírají tak za ně odpovědnost. Proto je velice nutné, aby se znalosti studentů prohlubovali. V případě, že tomu tak nebude, tak bohužel zadluženost občanů bude nadále růst. Je nutné vychovat generaci, které bude odolná na trhu financí.

Vyhodnocení dotazníků dává prostor k zamyšlení se nad vědomostními rezervami studentů, informace jsou zajímavé pro učitele, ale i pro rodiče, kteří se mohou více angažovat do studia finanční gramotnosti a předávat tyto informace svým dětem. Možným řešením zlepšení finanční gramotnosti je zavedení finanční gramotnosti jako dalšího samostatného předmětu ve výuce. Závěrem bych chtěla říct, že výuka finanční gramotnosti je nedostatečná. Studenti si za krátký čas, který je věnovaný této oblasti, nemohou osvojit učivo.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Odborná literatura:

BALABÁN, Zdeněk. *Slabikář finanční gramotnosti*. 1. vyd. Praha: COFET, 2009. 448s. ISBN 80-254-4207-4.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA. *Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD*. Praha: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-807-4000-089.

FIALOVÁ, H.; FIALA, J. *Malý ekonomický slovník s výkladem pojmů v češtině i angličtině*. Praha: A plus, 2006. 271 s. ISBN 80-9025-14-8-X

KRÁLOVÁ Lenka a kolektiv. *Krotitelé dluhů – Průvodce vaším rodinným rozpočtem*. Praha: PLOT, 2009. 167 s. ISBN 978-80-7428-017-7.

NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost: učebnice učitele*. Kralice na Hané: Computer Media, 2012. ISBN 978-80-7402-107-7.

SYROVÁTKOVÁ, Štěpánka, MACHALÍČEK, Josef, CHRISTOVÁ, Jana. *Dluhová problematika – Informační brožura*. Dodatek k 1. vydání. Plzeň: Člověk v tísni, 2008. 111 s. ISBN 978-80-86961-28-6.

Právní předpisy:

Zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů.

Elektronické zdroje:

Den finanční gramotnosti 2011 [online]. [cit. 6. 3. 2015] Dostupný z:

<http://www.denfinancnigramotnosti.cz/>

FINANCE. *Vláda schválila Národní strategii finančního vzdělávání*. [online]. [cit. 2014-08-26]. Dostupné z:

<http://www.finance.cz/zpravy/finance/263544-vlada-schvalila-narodni-strategii-financniho-vzdelavani/>

FINANČNÍ GRAMOTNOST *Slovník výrazů*. [online]. [cit. 29. 7. 2015].

Dostupné na WWW:

<http://www.financnigramotnost.eu/stranka/clanky-a-informace/slovník-vyrazu/12/>

Finanční vzdělávání na školách [online]. [cit. 6. 11. 2014] Dostupný z:

<http://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/financni-vzdelavani-na-skolach>

Jakob, O. a Marek Petruš (2010): MF a ČNB: *Finanční vzdělanost dospělých překvapivě nízká* [on-line]. Dostupné 28. 8. 2014 z:

<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2010/2010-12-13-tiskova-zprava-5284-5284>

Lichva [online]. [cit. 6. 2. 2014] Dostupný z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Lichva>

MF, MŠMT, MPO ČR: *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. Společný dokument MF, MŠMT a MPO ČR*.

Aktualizovaná verze. [cit. 28. 10. 2014]. Dostupný z WWW:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/systembudovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>

MINISTERSTVO FINANCÍ. *Národní strategie*. [online]. 2010 [cit. 2. 3. 2015]. Dostupné z:

<http://www.mfcr.cz/cs/oministerstvu/vzdelavani/financnivzdelavani/narodni-strategie>

Předlužení [online]. [cit. 8. 2. 2015] Dostupný z:

www.ey2010.cz/predluzeni/

Rozumíme financím [online]. [cit. 6. 3. 2015] Dostupný z:

<http://www.rozumimefinancim.cz/>

SCHWARZ, J. *Dopady předlužení občanů na hospodářství* [online]. Seminář Finanční gramotnost jako nejlepší prevence předlužení občanů. Senát Parlamentu ČR [cit. 23. 10. 2014]. Dostupný z [www:
http://www.financnigramotnost.eu/cs/story.php?ide=2&title=Prispěvky+uča
stníků](http://www.financnigramotnost.eu/cs/story.php?ide=2&title=Prispěvky+uča+stníků).

Soutěž finanční gramotnost [online]. [cit. 6. 3. 2015] Dostupný z:
<http://www.fgsoutez.cz/>

STEM/MARK, a.s. FINANČNÍ GRAMOTNOST V ČR: *Kvantitativní výzkum – Finanční gramotnost obyvatel ČR*. 2010, 88 s. Dostupné z:
[http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Odborne-vyzkumy_2010-
12_Zaverecna-zprava-z-vyzkumu-plne-zneni-STEMMARK.pdf](http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Odborne-vyzkumy_2010-12_Zaverecna-zprava-z-vyzkumu-plne-zneni-STEMMARK.pdf)

Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. Praha, 2007, 16 s. Dostupné z:
http://www.msmt.cz/uploads/soubory/zakladni/SP_SBFG_2007_web.pdf

Příloha

Dotazník

Dobrý den,

máte před sebou dotazník, o jehož vyplnění Vás žádám. Jmenuji se Monika Bártová a studuji Univerzitu Palackého v Olomouci, Filozofickou fakultu na katedře Sociologie, andragogiky a kulturní antropologie – obor Sociální práce. Otázky obsažené v dotazníku se zabývají finanční gramotností a dluhovou problematikou. Vyplnění dotazníku je jednoduché a mělo by Vám zabrat max. 15 minut. Dotazník je anonymní, obsahuje 15 otázek.

Velice děkuji za vyplnění dotazníku

Věk:

Pohlaví:

1. Setkal/a jste se v nějakém předmětu s finanční gramotností?

a) Ano

b) Ne

2. Pokud ano, tak v jakém předmětu a v jakém ročníku:

Předmět: .....

Ročník:.....

3. Dělá si Vaše domácnost rodinný rozpočet?

a) Ano

b) Ne

c) Nevím

4. Jak nakládáte s penězi? (i více možností)

- a) Peníze si šetřím
- b) Kupuji si, co mě napadne a co chci
- c) Přispívám rodičům na domácnost
- d) Kupuji jen potřebné
- e) Jiné.....

5. Kolik Kč měsíčně asi protelefonujete?

.....

6. Kdo Vám platí náklady na mobil?

- a) Rodiče
- b) Já sám/a
- c) Jiný .....

7. Co znamená zkratka RPSN ?

.....

8. Kontokorent je:

- a) Pevně stanovený úrok
- b) Účet, na kterém je možné čerpat do mínusu
- c) Půjčka od nebankovní společnosti

9. Na co považujete, že je rozumné si půjčit (i více možností)?

- a) Dárky na Vánoce
- b) Dovolená k moři
- c) Na starý úvěr

- d) Auto
- e) Mobil
- f) Dům/byt
- g) Televize
- h) Další .....

10. Jak byste řešil/a problém se splácením půjček (i více možností)?

- a) Vzal/a bych si novou půjčku
- b) Žádal/a bych o snížení splátek
- c) Požádal/a bych o sjednocení půjček do jedné
- d) Půjčil/a bych si od známých
- e) Požádal/a bych o správcovství dluhů
- f) Žádal/a bych soud o oddlužení
- g) Neřešil/a bych to

11. Které kritérium bude pro Vás nejdůležitější při výběru půjčky?(vyberte jednu možnost)

- a) RPSN
- b) Výše úroku
- c) Výše měsíční splátky
- d) Doporučení známého
- e) Jiný .....

12. Co to znamená, když spotřebitel podepíše smlouvu, ve které je uvedena rozhodčí doložka?

- a) Při případné sporu rozhoduje soud

- b) Při případné sporu není zvýhodněn dlužník ani věřitel
- c) Při případném sporu rozhoduje třetí určená osoba, spor je vyňat z působnosti obecných soudů
- d) Rozhodčí doložka není důležitá

13. Rodina Čermáková má tento měsíc tyto příjmy a výdaje:

Pan Čermák obdržel čistou mzdu 26 000 Kč. Paní Čermáková dostala čistou mzdu ve výši 18 000 Kč.

Jejich výdaje za tento měsíc činily:

- příspěvek do fondu oprav 5 500 Kč
- inkaso 4 500 Kč
- potraviny a oblečení 7 000 Kč
- pojistné 4 000 Kč
- splátka hypotéky 8 000 Kč
- ostatní výdaje 3 000 Kč
- nákup nové televize 10 000 Kč

A) Čermákoví mají tento měsíc rodinný rozpočet:

- a) přebytkový
- b) vyrovnaný
- c) schodkový

B) Které z výše uvedených výdajů rodiny Čermákových jsou fixní?

- a) splátka hypotéky
- b) nákup nové televize
- c) potraviny

14. Představte si, že jste si vzal/a úvěr a po několika měsících splácení ztratil/a zaměstnání a tím i pravidelný příjem. Blíží se termín další splátky. Co byste udělal/a?

- a) Informoval/a věřitele co nejdříve a pokusil/a se dohodnout odklad splátky nebo nastavení jiného splátkového kalendáře (snížení splátky).
- b) Počkal/a, až mi věřitel doručí upomínku – do toho okamžiku mi nemohou hrozit žádné sankce a mám čas na sehnání peněz na splátku.
- c) Počkal/a do termínu další splátky, a pokud bych ani druhou splátku nebyl/a schopen (schopna) zaplatit, pak bych teprve informovala věřitele,
- d) Půjčila bych si od nebankovní společnosti.
- e) Neřešil/a bych to.
- f) Nevím.

15. Vezmete si úvěr ve výši 10 000 Kč na jeden rok s úrokovou sazbou 9,5% p.a. Kolik peněz bance zaplatíte, jestliže po roce úvěr splatíte?

- a) 10 000 Kč
- b) 10 095 Kč
- c) 10 950 Kč
- d) 19 500 Kč

Děkuji Vám za čas věnovaný vyplnění dotazníku.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Monika Bártová

Název katedry a fakulty: Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, Filozofická fakulta

Název bakalářské práce: Finanční gramotnost studentů středních škol.

Počet znaků: 40 219

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 6

Klíčová slova: finanční gramotnost, národní strategie finančního vzdělávání, projekty, půjčky, zadluženost

Bakalářská práce Finanční gramotnost studentů středních škol se zabývá aktuální problematikou zadluženosti v České republice. V teoretické části poskytuje základní informace o fenoménu. Dále obsahuje stručný popis často využívaných úvěrů a hlavních příčin zadluženosti. V práci je rozebrána i prevence zadlužení, tedy finanční vzdělávání studentů středních škol. Praktická část zahrnuje výzkum na středních školách v Poličce. Cílem je zjistit znalosti a dovednosti studentů maturitních ročníků středních škol v Poličce v oblasti finanční gramotnosti a zmapovat jak dokážou znalosti využívat v praxi.

Abstract

The object of the bachelor's thesis „Financial literacy among of high schools' students“ is the issue of household debt in the Czech Republic, which is a topical problem in Czech Republic. The first part is theoretical and describes the main information about the phenomenon of the indebtedness. It also briefly describes the often used loans and main causes of indebtedness. The work describes prevention of the indebtedness, which means a financial education of the high school students. The practical part concludes results of the research in the high school in Polička. The main target is to find out the level of knowledge and skills of the students in the

graduation class of high school in Polička, in the field of financial literacy. The work also describes students' ability to use their financial knowledge in practice.

Keywords

Financial literacy, indebtedness, loans, national strategy of financial education, projects